



Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

AK ./ riksåklagaren ang. penningtvättsbrott m.m.

(Svea hovrätts dom den 25 maj 2016 i mål B 10563-15)

Riksåklagaren har förelagts att svara skriftligen på överklagandet.

Inför avgivandet av svarsskrivelsen har yttrande från Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum (UC) Stockholm inhämtats, se bilaga.

Jag vill anföra följande

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och kan inte tillstyrka prövningstillstånd. Om prövningstillstånd meddelas har jag för avsikt att justera åtalet.

Bakgrund

AK har dömts för 14 fall av penningtvättsbrott enligt 4 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott (penningtvättsbrottslagen). Hovrätten har bestämt påföljden till villkorlig dom jämte 70 dagsböter om 120 kr. AK har också förpliktats att solidariskt med annan person betala skadestånd till 13 målsägande samt att såsom förverkat värde betala 6 000 kr till staten.

Domstolarna har funnit det utrett att AK gjort sig skyldig till penningtvättsbrott enligt 4 § penningtvättsbrottslagen genom att hon under november 2014 vid 14 tillfällen upplåtit sitt bankkonto för insättningar och överföringar och därigenom (med uppsåt) otilbörligen främjat möjligheterna för någon att omsätta sammanlagt 110 500 kr som härrör från brott eller brottslig verksamhet (bedrägerier på Blocket).

Överklagandet till Högsta domstolen

AK yrkar att hon ska frikännas från ansvar och skadeståndsskyldighet eller, i andra hand, att gärningarna ska bedömas som penningtvättsförsök och, i allt fall, att påföljden ska sättas ner.

Som skäl för prövningstillstånd anförs att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen klargör om upplåtelse av ett bankkonto för insättning och överföring är straffbart enligt 4 § penningtvättsbrottslagen.

Grunderna för min inställning

För *penningtvättsbrott* döms, om åtgärden syftar till att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet eller till att främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde, den som överlåter, förvärvar, omsätter, förvarar eller vidtar annan sådan åtgärd med egendomen (3 § första stycket 1 penningtvättsbrottslagen).

Straffansvaret begränsas av att gärningen ska syfta till ett döljande eller främjande, dvs. det ska ha funnits en viss avsikt med gärningen. För straffansvar krävs alltså att gärningen syftat till att antingen dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet eller främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller värdet av den. (Prop. 2013/14:121 s. 108).

Syftet knyts till gärningen och inte till gärningsmannen. Det innebär att gärningsmannen själv inte behöver ha det angivna syftet med sitt handlande, utan det är tillräckligt att någon annan medverkande har ett sådant syfte och att gärningsmannen har uppsåt i relation till detta. Om den som har tjänat pengar på en olaglig verksamhet, i syfte att dölja pengarnas ursprung, ber någon annan att ta emot medlen på sitt bankkonto, gör sig den som tar emot pengarna på sitt konto skyldig till penningtvättsbrott, även om han eller hon inte själv har som syfte att dölja pengarnas ursprung. Däremot måste han eller hon för att kunna dömas till ansvar, ha uppsåt till att uppdragsgivaren har ett sådant syfte med gärningen. Han eller hennes eget syfte kan däremot vara ett annat, t.ex. att få ersättning för sin åtgärd. (A. prop. s. 108 f.).

Enligt 4 § penningtvättsbrottslagen döms för penningtvättsbrott även den som, utan att åtgärden har ett sådant syfte som anges i 3 §, otillbörligen främjar möjligheterna för någon att omsätta pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet.

Det ställs här inte något krav på att gärningen ska ha vidtagits i sådant syfte att dölja eller främja som förutsätts i 3 §. Däremot måste gärningen faktiskt ha främjat omsättning av egendomen och främjandet ska framstå som otillbörligt. Bestämmelsen syftar till att träffa åtgärder som innebär att omsättning av svårömsatt egendom underlättas. I motiven nämns som exempel kontanter som t.ex. härrör från narkotikabrottslighet, koppleri eller dobbleri. Även t.ex. ädelstenar, smycken eller konst som mottagits som betalning för narkotika. Däremot bör kriminaliseringen i denna del inte omfatta sedvanliga transaktioner som mottagande av medel som finns på ett konto och inte heller kontanta medel som inte uppgår till högre belopp än sådana som allmänt tas emot i handeln. Tröskeln för när det är fråga om ett otillbörligt främjande bör ligga relativt högt, särskilt när det gäller sedvanliga betalningsmedel som kontanter. Som exempel på fall som omfattas av 4 § nämns en näringsidkare som tar emot en stor summa kontanter som betalning för en vara, t.ex. en båt, trots att han eller hon har åtminstone likgiltighetsuppsåt till att kontanterna härrör från brott eller brottslig verksamhet (A. prop. s. 56 f. och 112 f.).

Min bedömning

AK har vid fjorton tillfällen upplåtit sitt bankkonto för omsättning av medel som härrör från bedrägerier. Det är uppenbart att den eller dem som omsatt pengarna på AKs konto haft för avsikt att främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig pengarna från den brottsliga verksamheten. AKs agerande uppfyller således de objektiva rekvisiten för penningtvättsbrott enligt 3 § penningtvättsbrottslagen. Mot bakgrund av vad som framkommit av utredningen i målet måste AK ha insett den mycket höga risken för att de pengar hon tillät omsättas på kontot härrörde från brott eller brottslig verksamhet. Hon måste även ha insett den mycket höga risken för att syftet med transaktionerna varit att främja möjligheten för någon att tillgodogöra sig pengarna från brott eller brottslig verksamhet. AK har trots dessa insikter tillåtit att pengarna omsattes på kontot. Enligt min uppfattning är det därigenom visat att AK i gärningsögonblicken varit likgiltig dels i förhållande till att pengarna härrörde från brott eller brottslig verksamhet, dels i förhållande till syftet med omsättningarna. Hon har således begått gärningarna uppsåtligen.

AK har åtalats och av domstolarna dömts enligt 4 § penningtvättsbrottslagen, trots att hennes agerande i första hand torde falla in under 3 § samma lag.

I 4 § stadgas att för penningtvättsbrott döms *även den som, utan att åtgärden har ett sådant syfte som anges i 3, otillbörligen främjar* (min kursivering). Det torde således vara först när ett sådant syfte med åtgärden som krävs enligt 3 § inte föreligger som en prövning enligt 4 § blir aktuell. För att en åtgärd utan ett sådant syfte som anges i 3 § ska vara straffbar krävs att det varit fråga om ett faktiskt främjande som varit otillbörligt. För att i en sådan situation det faktiska främjandet ska framstå som otillbörligt krävs (enligt motiven, se a. prop. s. 56 f. och s. 112 f.) att det är fråga om svårömsatt egendom. Sedvanliga transaktioner ska i en sådan situation inte omfattas av kriminaliseringen.

Gärningar som uppfyller rekvisiten enligt 3 § torde dock i och för sig kunna omfattas även av 4 §, då det i sådana fall torde vara uppenbart att det är fråga om otillbörligt främjande. Mot denna bakgrund kan det därför inte föreligga något hinder mot att döma enligt 4 § i en situation som den förevarande. AK har genom att upplåta sitt konto för de aktuella transaktionerna otillbörligen främjat möjligheterna för någon att omsätta pengar som härrör från brott eller brottslig verksamhet. Som jag angett ovan är det visat att AK varit likgiltig i förhållande till att pengarna härrörde från brott eller brottslig verksamhet samt i förhållande till syftet med omsättningarna. I detta ligger att hon enligt min uppfattning även haft uppsåt i förhållande till att hennes agerande inneburit ett faktiskt främjande. Jag instämmer även i övrigt i hovrättens bedömningar och bestrider därför ändring av hovrättens dom.

Prövningstillstånd

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga

skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Som UC Stockholm anger i sitt yttrande torde det vara lagstiftarens avsikt att 3 § penningtvättsbrottslagen ska tillämpas i en situation som den förevarande. Vid sin genomgång av underrättspraxis har UC Stockholm uppmärksammat att såväl åklagarna som domstolarna synes göra olika bedömningar i frågan om 3 eller 4 §§ penningtvättsbrottslagen ska tillämpas i fall som detta. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att det inte finns något avgörande från Högsta domstolen avseende vilken av 3 eller 4 §§ penningtvättsbrottslagen som bör tillämpas i ett fall som detta, torde det i och för sig vara av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar frågan.

Enligt min uppfattning är det dock uppenbart att AK ska dömas för penningtvättsbrott. Om prövningstillstånd meddelas har jag för avsikt att justera åtalet och även yrka ansvar enligt 3 § penningtvättsbrottslagen. Mot denna bakgrund och då jag inte kan se att det finns prejudikatintresse i någon annan del av målet än i frågan om vilket lagrum som i så fall ska tillämpas, är det enligt min uppfattning tveksamt om detta mål är ett lämpligt mål för Högsta domstolens prövning. Jag kan därför inte tillstyrka prövningstillstånd.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift samt med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Anders Perklev

My Hedström

Bilaga

Yttrande från UC Stockholm

Kopia till

UC Stockholm

Söderorts åklagarkammare i Stockholm (AM-125071-14)

Kammaråklagararen Sara Stolper

Kammaråklagararen Sara Malmhester